

8042

اول

۵ -

ص ۲۱۲

۶۶

عوامل افراط گرایه، غلو و تروریسم
وراههای درمان آن در پرتو قرآن و سنت

فالد عبدالرحمن العت

ترجمه و تعلیق

عزالدین رضائزاد، هاجر مردان

عک، خالد عبدالرحمن	سرشناسه
Akk, Khalid Abd al - Rahman	عنوان قراردادی
عوامل التطرف و الغلو و الارهاب و علاجها فی ضوء القرآن و السنة . فارسی	عنوان و نام پدیدآور
عوامل افراط گرایی، غلو و تروریسم و راه های درمان آن در پرتو قرآن و سنت / خالد عبدالرحمن عک؛ ترجمه و تعلیق عزالدین رضائزاد، هاجر حردان	مشخصات نشر
قیم: نورگستر، ۱۳۹۶.	مشخصات ظاهری
۲۱۲ ص	شابک
۹۷۸-۹۶۴-۹۳۲۹۷-۷-۲ : ۲۵۰۰۰۰ ریال	وضعیت فهرست نویسی
قیبا	موضوع
رادیکیالیسم -- جنبه های مذهبی -- اسلام	موضوع
Radicalism -- Religious aspects -- Islam	موضوع
تروریسم -- جنبه های مذهبی -- اسلام	موضوع
Terrorism -- religious aspects -- Islam	موضوع
حقوق بشر -- جنبه های مذهبی -- اسلام	موضوع
Human rights -- Religious aspects -- Islam	شناسه اذ
رضائزاد، عزالدین، ۱۳۳۹ - مترجم	شناسه خزوده
حردان، هاجر، ۱۳۶۷ - مترجم	رده بندی سگره
۱۳۹۶۸۰۳۱ / ۷۶۶ع	رده بندی دیویی
۲۹۷ / ۲	شماره کتابشناسی ملی
۵۰۵۷۱۵۶	

عوامل افراط گرایی، غلو و تروریسم و راه های درمان آن در پرتو قرآن و سنت

نویسنده: خالد عبدالرحمن العک

ترجمه و تعلیق: عزالدین رضائزاد / هاجر حردان

سال / نوبت چاپ: زمستان ۹۶ / چاپ اول

ناظر چاپ: محمد مهدی محمدی و آسمانی

صفحه آرا: سید محمد آل علی

ناشر: نورگستر

چاپ: چاپ طاها

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۲۵۰/۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۳۲۹۷-۷-۲

ISBN:978-964-93297-7-2

مرکز بخش: انتشارات نورگستر - تلفن ۰۹۱۲۲۵۳۴۲۱۳

تحمید به

سپاس خدای را بآنچه از خدایی خود به ما شناسانده، و بر آنچه از شکر خود به ما الهام کرده، و بر آن دره که از علم ربوبیتش بر ما گشوده و بر اخلاص در توحیدش که ما را به آن رهبری کرده و ما را از کبر روی و شک در کار خودش دور ساخته، چنان سپاسی که به آن در زمره سپاسگزاران خلیفان زندگی کنیم، و بر هر که به خشنودی و عفویش پیشی جسته سبقت گیریم.

سپاسی که تاریکی های برزخ در پرده ما روشن شود و راه رستاخیز را بر ما هموار سازد و منازل ما را در پیشگاه گواهان از فرشتگان و پیغمبران و امامان بلند گرداند. در آن روزی که هر کسی به سزای عمل خود می رسد، و به مردم ستم نمی شود. روزی که به هیچ وجه دوستی به کار دوستی نمی خورد و کسی ایشان را یار نمی کند.

(فرازی از دعای اول صحیفه ی سجاده)

فهرست مطالب

۱۱	.....	مقدمه‌ی مترجمان
۱۵	.....	شناسه مؤلف
۱۹	.....	مقدمه‌ی مؤلف
۲۵	.....	ساختار پژوهشی کتاب
۲۷	.....	فصل اول
۲۹	.....	مبحث اول: تعریف غلو و افراط‌گرایی
۲۹	.....	غلو در لغت
۳۰	.....	افراط‌گرایی در لغت
۳۲	.....	انواع غلو
۳۷	.....	مبحث دوم: افراط‌گرایی و خشونت‌گرایی و تروریسم، روش‌هایی غیر اسلامی
۴۳	.....	مبحث سوم: بدعت بودن افراطی‌گری و غلو در دین و حرمت آن در اسلام
۵۳	.....	مبحث چهارم: مصادیق غلو نزد افراط‌گرایان، احیاگر مذهب خوارج
۵۶	.....	مذهب خوارج دارای گرایشهای پراکنده
۵۸	.....	مبحث پنجم: تاثیر غلو در دین بر پایداری در دین
۵۸	.....	۱- برحذر کردن از تجاوز به حدود خداوند متعال در اوامر و نواهی و احکام؛
۵۸	.....	۲- دعوت به پایداری در انجام دستورات خداوند متعال و دستورات پیامبر و ثابت ماندن در دین؛
۵۹	.....	۳- نهی از غلو در دین؛
۵۹	.....	۴- نهی رسول خدا صلی الله علیه و سلم همه‌ی امت اسلامی را از غلو؛
۵۹	.....	۵- خبر دادن رسول خدا صلی الله علیه و سلم از هلاک تندروان؛
۶۵	.....	فصل دوم
۶۷	.....	مبحث اول: عوامل افراط‌گرایی در زندگی مسلمانان معاصر
۶۸	.....	معیار دعوتهای عصر حاضر
۶۹	.....	ویژگیهای مبلغ دین
۷۰	.....	عوامل افراط‌گرایی نزد مبلغان
۷۲	.....	اصول‌گرایی بی‌اساس

- ۷۵..... مبحث دوم: گروه‌ها و احزاب و مسئله وحدت مسلمانان.....
- ۷۸..... مبحث سوم: طائفه‌گری و حزب‌گرایی سرانجام غلو در دین.....
- ۸۳..... مبحث چهارم: غلو در منبع حق دانستن حزب یا گروه.....
- ۸۸..... مبحث پنجم: غلو در مورد رهبران احزاب و گروه‌ها.....
- ۹۵..... فصل سوم.....
- ۹۷..... مبحث اول: غلو در جاهل خواندن جوامع مسلمان.....
- ۱۰۰..... مبحث دوم: سرزمین مسلمانان، دار اسلام است نه کفر.....
- ۱۰۴..... مبحث سوم: خطر بزرگ تکفیر مسلمانان.....
- ۱۱۱..... مبحث چهارم: کافر خواندن گناهکار، بدعت خوارج.....
- ۱۱۵..... مبحث پنجم: کافر خواندن افراد خاص بدون رعایت قوانین شرعی.....
- ۱۱۸..... مبحث ششم: کافر ندانستن تکفیر شده‌های افراط‌گرایان.....
- ۱۲۱..... فصل چهارم.....
- ۱۲۳..... مبحث اول: نسبت دادن اسلام به مردم مقیم کشورهای غیر اسلامی.....
- ۱۲۹..... مبحث دوم: ترک نماز جماعت در مساجد.....
- ۱۳۱..... فضیلت نماز جماعت و فضیلت امام برداشتن برای حضور در آن.....
- ۱۳۵..... مبحث سوم: دوری افراط در آن از جوامع معاصر.....
- ۱۴۲..... ضوابط شرعی که مراعات آن در عزت و کناره‌گیری لازم است.....
- ۱۴۴..... مبحث چهارم: افراط‌گرایی و غلو در برداشتن نادمی از هجرت از سرزمین مسلمانان معاصر.....
- ۱۴۷..... مبحث پنجم: غلو در تحریم پذیرش مسئولیت‌های حکومتی به مسلمانان.....
- ۱۴۹..... فصل پنجم.....
- ۱۵۱..... مبحث اول: تحلیل عوامل غلو و افراط‌گرایی در دین.....
- ۱۵۲..... انواع غلو: اعتقادی و عملی.....
- ۱۵۷..... مبحث دوم: درمان عوامل غلو و افراط‌گرایی.....
- ۱۵۷..... ۱- داشتن اعتقادات صحیح مانند اعتقادات اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و تابعان و انمهی مجتهد.....
- ۱۵۸..... ۲- تقفه در دین.....
- ۱۵۸..... ۳- حاکم قرار دادن شرع خداوند متعال.....
- ۱۵۹..... ۴- همگانی کردن استفاده از روش شرعی برای استنباط احکام.....
- ۱۵۹..... ۵- تکامل شخصیت دینی افراد امت.....
- ۱۶۵..... فصل ششم.....
- ۱۶۷..... مبحث اول: پرورش روحی مبلغان دینی.....
- ۱۶۷..... اهمیت پرورش روحی مبلغان دینی.....
- ۱۶۸..... ۱- داشتن ایمان به خداوند متعال و پیامبر صلی الله علیه و سلم.....
- ۱۷۱..... ۲- داشتن اخلاص.....
- ۱۷۲..... ۳- خوشبینی و داشتن حسن ظن به خداوند متعال.....
- ۱۷۴..... ۴- داشتن جرات در بیان حق.....
- ۱۷۶..... ۵- بالندگی و افتخار به اسلام.....
- ۱۷۶..... ۶- تحمل سختیها و مشکلات.....

فهرست مطالب ۹

۱۸۰	.....	مبحث دوم: پرورش اخلاق اجتماعی مبلغان دینی
۱۸۱	.....	۱- هدایت شدن را حق تمام مردم دانستن
۱۸۳	.....	۲- صداقت و امانت داری
۱۸۴	.....	۳- بخشندگی و سخاوت‌مندی
۱۸۵	.....	۴- پارسایی و عفت
۱۸۵	.....	۵- بردباری و گذشت
۱۸۷	.....	۶- شفقت و مهربانی
۱۸۸	.....	۷- تواضع و فروتنی
۱۸۹	.....	۸- رفاقت و دوستی متقابل
۱۹۰	.....	فصل هفتم
۱۹۲	.....	مبحث اول: حقوق بشر در اسلام؛ شریعت مقدس مدافع حقوق
۱۹۶	.....	۱- آزادی عدم اجبار در قبول دین
۱۹۶	.....	۲- آزادی اندیشه
۱۹۷	.....	۳- آزادی در اشغال
۱۹۷	.....	۴- آزادی در تحصیل دانش
۱۹۷	.....	۵- آزادی تصرف
۱۹۹	.....	مبحث دوم: حقوق بشر در اسلام، تفهیم حقوق فقرا و مستمندان از طریق صدقه و زکات
۱۹۹	.....	موضوع شیع مقدس در برابر فقرا و مستمندان
۲۰۱	.....	وظیفه ولی امر مسلمانان
۲۰۲	.....	حق تامین اجتماعی
۲۰۴	.....	مبحث سوم: حقوق انسان در اسلام، شیوهی عملی در زندگی مسلمانان
۲۰۶	.....	منابع و مأخذ
۲۰۶	.....	۱- منابع و مأخذ کتاب
۲۰۹	.....	۲- فهرست منابع مترجمان
	.....	چکیده

Error! Bookmark not defined.

مقدمه‌ی مترجمان

سپاس مخصوص خداید مهربان که به انسان توانایی و دانایی بخشید تا به بندگانش شفقت ورزد، مهربانی کند و در حل مشکلاتشان یاری شان نماید. از راحت خویش بگذرد و آسایش هم نوعان را مقدم آورد، او معامله کند و در این خلوص انباز نگیرد و خوش باشد که پروردگار سمیع و بصیر است.

و درود می‌فرستیم بر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خاندان پاک و مطهر ایشان؛ و از تمامی دشمنان و مخالفان آنان برانت می‌جوئیم و به مصداق آیه‌ی مبارکه‌ی «اهدنا الصراط المستقیم» از خداوند منان خواستیم که ما را بر طبق منهج قرآن و سنت پیامبر اکرم و اهل بیت ایشان هدایت فرماید! چرا که نگاه انسان از پیروی این دو ثقل باز ماند از صراط مستقیم منحرف می‌شود و به افراط و تفریط دچار می‌گردد.

در کتب حدیث از طریق شیعه و اهل سنت از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است که:

«امت موسی پس از او به هفتاد و یک فرقه و امت عیسی پس از او به هفتاد و دو فرقه تقسیم شدند، و پس از من امتم به هفتاد و سه فرقه تقسیم خواهند شد که تنها یک فرقه اهل نجات خواهد بود، چنان که از فرقه‌های هریک از دو امت موسی و عیسی نیز تنها یک فرقه اهل نجات بودند»^۱.

با کمال تأسف گفته می‌شود بیشتر فرق منحرفی که در دامن اسلام به وجود آمدند، هر فردی را که با آراء و عقایدشان مخالفت کند، تکفیر می‌کنند و او را خارج از اسلام می‌دانند

۱. احمد بن حنبل، مسند، ج ۳، ص ۱۴ و قمی شیخ عباس، سفینه البحار ج ۲، ص ۳۰۶.

و به مباح بودن خونش حکم می‌کنند؛ هر چند عقاید خودشان مخالف کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است.

یکی از مشکلات جدی عصر حاضر گروه‌های تروریستی است که به دست این فرق انحرافی ایجاد شده است. دامنه‌ی فعالیت این تشکل‌ها آن قدر گسترده است که آسایش و امنیت را از بلاد اسلامی سلب کرده‌اند. این فرق منحرف کارهای غیر انسانی خود را امری مقدس و جزئی از اسلام قلمداد می‌کنند ولی متأسفانه جز تخریب چهره اسلام و مسلمانان، از بین بردن وحدت مسلمانان و گسترش اسلام هراسی عمومی در سطح جهان نتیجه‌ای به دست نداد.

در مواجهه با جریان‌های تکفیری و افراطی کوشش‌های علمی و عملی چندی در جهان اسلام صورت پذیرفت. یکی از آنها تألیف کتابی با عنوان «عوامل التطرف والغلو والإرهاب وعلاجهما فی ضوء القرآن والسنة» اثر شیخ خالد عبد الرحمن العک می‌باشد. در این کتاب عوامل افراط‌گرایی، غلو و تروریسم و راه‌های درمان آن در پرتو قرآن و سنت، توسط یکی از نویسندگان معاصر اهل سنت تبیین گردید. با توجه به ضرورت اطلاع‌رسانی به فارسی‌زبانان، مترجمان در صدد برآمدند متن عربی کتاب مذکور را به زبان فارسی برگردانند و با تعلیقه و نقد برخی از مطالب نقدپذیر کتاب آن را در اختیار فارسی‌زبانان قرار دهند تا از این طریق چهره‌ی واقعی اسلام و مسلمانان را نمایان گردانند. خط مشی مسلمانان واقعی و کسانی که با نام اسلام کارهای ضد انسانی می‌کنند، مشخص می‌شود.

عمده دلایل انتخاب این کتاب برای ترجمه و نقد عبارتند از:

۱- مسئله افراط‌گرایی و غلو و تروریسم یکی از معضلات و مشکلات جدی عصر حاضر است.

۲- نظر به اینکه آقای عبدالرحمن العک مؤلف این کتاب، سلفی مذهب است و ایشان افراط‌گرایی و تروریسم را محکوم کرده است، دلیل و سند محکمی برای محکوم کردن گروه‌های تروریستی سلفی جهادی بدست می‌دهد تا از زبان یکی از شخصیت‌های علمی و مذهبی اهل سنت با گرایش سلفی، که باید مورد قبول آن گروه‌ها باشد، شیوه‌ی عملشان مورد نقد قرار گیرد.

۳- در مواردی که عقاید و نظریات مؤلف محترم این کتاب در مورد افراط‌گرایی، غلو و

تروریسم با عقاید و دیدگاه‌های بزرگان و علمای شیعه سازگار باشد، می‌توان در جهت پیشبرد اندیشه‌ی تقریب تشیع و تسنن و محکومیت افراط‌گرایی، غلو و تروریسم استفاده کرد.

۴- در مواردی که مؤلف این کتاب، مطالب و نظریات غیر واقعی در مورد تشیع بیان نموده است، با استناد به قرآن و سنت نبوی، این مطالب و نظریات مورد نقد قرار گرفته تا نسبت‌های ناروا به تشیع دفع گردد.

به عبارت دیگر: هر چند بیشتر مطالب این کتاب مفید و موردپذیرش است، اما برخی از مطالب آن نقد پذیر است و از دیدگاه شیعه جای تامل دارد. در این کتاب مطالب زیر:

(الف) دیدگاه مؤلف پیرامون معنای واژه‌ی شیعه.

(ب) ملاک فرقه‌ی ناجیه.

(ج) دیدگاه مؤلف پیرامون تقیه.

(د) حدیث «انی تارک لیکم النقلین کتاب الله و سنتی»

در پانویشت‌ها مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

یادآوری

۱. سعی شده است در برگرداندن متن به زبان فارسی، اهداف و منویات نویسنده دچار کاستی نگردد، مثلاً لفظ صلی الله علیه و سلم بعد از ذکر نام پیامبر، به همان روش اهل سنت آورده شود و در جاهایی که نویسنده صلی الله علیه و آله و سلم را به صورت کامل آورده است، در ترجمه نیز به صورت کامل ذکر شود، همچنین آردن برخی اصطلاحات مثل اهل سنت و جماعت، و....

۲. در نقد برخی مطالب، حداقل دو روش وجود دارد:

(الف) تمام مطالب نقد پذیر در یک فصل جداگانه در آخر متن ترجمه شده، آورده شود.

(ب) نقد هر مطلب در همان صفحه‌ی مربوط، در پاورقی آورده شود.

روش دوم در این نوشتار ترجیح داده شد، لذا خوانندگان محترم، بعد از مطالعه‌ی متن

اصلی، نقد‌های آن را در پانویشت ملاحظه خواهند کرد.

۳. کتاب مذکور سه سال قبل از وفات نویسنده، در سال (۱۴۱۷ هـ ق) تدوین شده است

و اینک با گذشت سه دهه از تألیف آن، به نظر می‌رسد هنوز هم پاسخگوی نیازهای جوامع

مسلمین است به ویژه با شکل‌گیری جریان‌های تکفیری در دهه‌ی گذشته در برخی از

سرزمین‌های اسلامی مخصوصاً فرقه‌های تکفیری و تروریستی در سوریه و عراق. گویا روح نویسنده‌ی مرحوم، نظاره‌گر انحرافات جریان‌های غلو، تکفیر و ترور است. ای کاش دیگر عالمان مسلمان در کشورهای مختلف اسلامی نیز همانند ایشان، سریع‌تر با عوامل و زمینه‌های شکل‌گیری تکفیر و ترور مبارزه می‌کردند تا امروز شاهد قتل و کشتار عده‌ای از مسلمانان و غارت و ویرانی شهرها و روستاها در کشورهای اسلامی نمی‌بودیم.

مشاهده وضعیت فعلی مسلمانان نشانگر این است که تدوین چنین کتابی در دهه‌های گذشته چقدر ضرورت داشت و نویسنده محترم به خوبی احساس مسؤلیت کرده و وظیفه‌اش را انجام داده است.

شناسه مؤلف

شیخ خالد عبد الرحمن العک یکی از شخصیت‌های مذهبی، علمی، محقق و نویسنده‌ی معاصر مذهب است که در بین علمای اهل سنت جایگاه ویژه‌ای دارد. ایشان در سال (۱۳۶۲ هـ.ق) در شهر دمشق متولد شد و بعد از تکمیل دوره‌ی ابتدایی برای تحصیل علوم دینی وارد معهد الشیخ الاسلامی^۱ شد و در سال (۱۳۸۱ هـ.ق) تحصیلات خویش را در این معهد به اتمام رسانید. یکی از محضر علمای متعددی در شام همانند مفتی الجمهوریه الشیخ الطیب محمد ابوالیسر عابدين^۲ و شیخ القراء حسین خطاب^۳ استفاده نمود و از خط مشی شیخ ناصرالدین البانی^۴ متأثر گشته و پیروی کرده است از ایشان

۱. مرکز دینی، علمی، فرهنگی که در سال ۱۳۷۵ هـ.ق توسط شیخ محمد صالح الفرفور در دمشق تأسیس شد.

(<http://www.alfatih.net/article.php?anu=6>)

۲. شیخ الطیب محمد ابوالیسر عابدين (۱۴۰۱ - ۱۳۰۷ هـ.ق) یکی از مفتیان کثرت‌گرایه است، وی در شهر دمشق متولد شد و علوم دینی را در محضر علمای متعددی مانند: شیخ بدر الدین السننی، شیخ سلیم سمارة و شیخ محمد امین السوید فرا گرفت، سپس در دانشگاه سوریه، به تحصیل علوم پزشکی پرداخت و به مدت سی سال به کار طبابت مشغول بود و بعد از الشیخ محمد شکری الأسطوانی، به عنوان مفتی سوریه تعیین شد.

۳. شیخ القراء حسین خطاب (۱۹۸۹-۱۹۱۸ م) یکی از علمای سوریه است، وی در دمشق متولد شد و علوم دینی را در محضر شیخ حسن حبیبة الميدانی، و قراءت قرآن را در محضر، شیخ أحمد محمد سلیم الحلوانی و شیخ القراء عبد القادر قویدر العریلی، فرا گرفت و بعد از فوت استادش شیخ القراء محمد سلیم الحلوانی وی شیخ القراء شام شد.

(<http://www.azahera.net/showthread.php?t=3778>)

۴. البانی از علمای معاصر وهابیت است که در علوم حدیث از شهرت بسزایی در بین وهابیون برخوردار، و

تحقیقات و تالیفات زیادی در موضوعات مختلف اعتقادی، فقه، حدیث، سیره، مسائل تربیتی و خانوادگی و... برجای مانده است. ایشان در سال (۱۴۲۰ ه ق) در اثر عارضه‌ی مغزی در سن ۵۸ سالگی رحلت کرد. از جمله تالیفات ایشان می‌توان به مجموعه مکتبه الأسرة المسلمة،^۱ معالم النبوة فی الكتاب و السنة،^۲ واجبات المرأة المسلمة^۳ و... اشاره کرد.^۴

آقای عبد الرحمن العکب باتوجه به جو افراط، غلو و تروریسم حاکم بر امت اسلامی، کتاب «عوامل التطرف و الغلو و الإرهاب و علاجها فی ضوء القرآن و السنة» را به منظور دستیابی به «وامل افراط‌گرایی و غلو و تروریسم و راههای درمان آن در پرتو قرآن و سنت» و با هدف مشارکت در دفع فتنه از امت اسلامی به رشته‌ی تحریر درآورد. این کتاب جوانب مختلف غلو و افراط‌گرایی را بررسی می‌کند که وحدت امت اسلامی را مورد تهدید قرار داده و سلامت و امنیت آن را به خطر می‌اندازد، روش پژوهش مؤلف در این کتاب، توصیفی - تحلیلی است که بر مبنای شیوه‌ی کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، جهت حل و بررسی فضایل، غلو و افراط‌گرایی معاصر، صورت گرفته است. در این کتاب همه‌ی قضایای غلو و افراط‌گرایی بازنگری شده است و فقط مسائلی که برای پژوهش،

مورد احترام خاص آنهاست. ابن صدیق غماری از علما و صاحب‌نظران اهل سنت در باره‌ی او چنین می‌نویسد: «البانی مدعی است که با بدعت‌ها همچون توسل به پیکار (ص) می‌جنگد و با درود بر پیامبر (ص) مخالف است، و طایفه‌ای از علما را تکفیر کرده و طایفه‌ای دیگر را مورد لعن گذار خوانده است.» (غماری عبدالله بن صدیق، إرغام المبتدع الغبی بجواز التوسل بالنبی، قم: مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان، ۱۳۸۷ ص ۲۲)

۱. مجموعه‌ای از تالیفات شیخ خالد عبد الرحمن العکب، که در مورد مسائل خانواده و زن مسلمان بحث می‌کند و شامل فرمایشات علما در پرتو قرآن و سنت است و از شش کتاب تشکیل می‌شود که عبارتند از: آداب الحیاة الزوجیة، بناء الأسرة المسلمة، تریة الأبناء و البنات، شخصیة المرأة المسلمة، واجبات المرأة المسلمة و المحرمات علی المرأة المسلمة.
۲. در این کتاب شیوه‌ی قرآن در اثبات نبوت و رسالت، تفاوت نبوت و رسالت، فرق بین معجزه، کرامت، سحر و شعبده، همچنین شیوه‌ی متکلمین و فلاسفه برای اثبات و نقد نبوت بحث می‌کند.
۳. مؤلف در این کتاب به موضوع زن مسلمان می‌پردازد، و عناوینی مانند عقاید، عبادات، آداب و معاملات مورد بررسی قرار می‌دهد تا زن در سایه‌ی این تعلیمات با اصول اعتقادات و حقیقت واجباتی همچون نماز و روزه و زکات و حج و غیره آشنا شود.

بحث و بررسی اولویت دارد، و خطرشان بیشتر است، مطرح شده است. لازم به ذکر است که بیشتر مطالب این کتاب مستند است و از منابع دسته اول استفاده شده است مؤلف محترم نیز به دور از افراط و تفریط به تحلیل منطقی مطالب پرداخته است. نکته‌ی قابل توجه این است که ایشان در این کتاب به رویکرد و منهج اهل سنت و سلف صالح پای بند بودند.^۱

این کتاب در هفت فصل کلی تنظیم شده است که هر فصل دارای زیر فصل‌های متعددی است.

www.ketab.ir

---

۱. العک عبد الرحمن، عوامل التطرف و الغلو و الإرهاب فی ضوء القرآن و السنة، انتشارات دار المکتبی، صص ۲۹-۲۶.

مقدمه‌ی مؤلف

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
إِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنُشْكِرُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَتُوبُ إِلَيْهِ، وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شَرِّهِ وَأَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا.

من یهد الله فلا مضلّ له، ومن یضل الله فلا هدی له.
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ شَرِيفًا، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ.

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، آن چنان که سائستگرتان از خداست از او بترسید و جز در مسلمانان نمیرید.» ۱.

«ای مردم، بترسید از پروردگارتان، آن که شما را از یک تن بی‌فرمان و از آن یک تن همسر او را و از آن دو، مردان و زنان بسیار پدید آورد. و بترسید از آن خدایی که با سر خدا نام او از یکدیگر چیزی می‌خواهید و زنده‌ها را از خویشاوندان مبرید. هر آینه خدا مراقب شماست.» ۲.

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا بترسید و سخن درست بگویید* خدا کارهای شما را به صلاح آورد و گناهانتان را بپامرزد. و هر که از خدا و پیامبرش اطاعت کند به کامیابی بزرگی دست یافته است.» ۳.

---

۱. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ». (آل عمران (۲)، آیه ۱۰۲)
۲. «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا». (نساء (۴)، آیه ۱)
۳. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا» يَضْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ

کتاب خداوند راستگوترین کلام، و هدایت حضرت محمد صلی الله تعالی علیه و سلم بهترین هدایت است و امور محدث (تازه و نو) بدترین امور است و هر امر محدث و تازه، بدعت؛ و هر بدعتی گمراهی و ضلال است و هر گمراهی و ضلالی وارد آتش جهنم می‌شود. از خداوند متعال مسألت داریم که ما را بر هدایت کتابش و سنت پیامبر صلی الله تعالی علیه و سلم و تمام مسلمانان، احیا کند.

امت اسلامی، امت امتحان و آزمایش است، از جمله اموری که امت اسلامی به آن مبتلا شده، مسئله‌ی افراط‌گرایی و غلو است، که تند باد آن در ذهن نادان‌ها و ساده لوحان این امت وزیدن گرفته است؛ و هوس بازان منحرف از کتاب خدا و سنت پیامبر صلی الله تعالی علیه و سلم، به وسیله این امور (غلو و افراط‌گرایی) فتنه و اختلاف ایجاد کرده‌اند و به فرقه‌ها و گروه‌های درگیر و مخالف یکدیگر تبدیل شده‌اند.

تنها هدف هر یک از این فرقه‌ها این است که: به هر وسیله‌ای مخالفانشان را وادار کنند که عقایدشان را بپذیرند، این فرقه مخالفانشان را تکفیر می‌کنند.

رهبر و پیشوای این فرقه خوارج است، خوارج به بیست فرقه تقسیم می‌شوند که تمامی آنها در یک عقیده با هم مشترکند، و آن کافرانستن مسلمانان گناهکار است، بلکه تمام مخالفانشان را تکفیر می‌کنند.

این چنین این فتنه در بین امت اسلامی منتشر و گسترش یافته است، رهبران و پیشوایان امت عهده دار حل و فصل این فتنه گشته، و دعاوی بی اساس آنها را باطل (محکوم)؛ و شبهات آنها را کشف؛ و حقیقت و واقعیت امر آنها را برای امت آشکار کردند. و امت بعد از اینکه تدابیر پیشگیری از فتنه‌های آنها را اتخاذ نمودند، در برابر خطر آنها منبسط پیدا کردند.

در عصر نوین در بعضی از کشورهای اسلامی، فکر جدیدی ظاهر کرد که از مذهب «خوارج» پیروی می‌کند. در میان این فرقه افرادی وجود دارند که شخص گناهکار را کافر می‌دانند. بلکه بعضی از افراد این فرقه تمام مسلمانان را به دلیل اینکه جزء فرقه‌های آنها نیستند، کافر می‌دانند، هرچند نماز بخوانند، روزه بگیرند، زکات بدهند و حج به جا آورند. آنها جامعه‌ی مسلمانان معاصر را، جامعه‌ی جاهلی و بلاد آنها را بلاد کفر قلمداد

می‌کنند.^۱

از شر گمراه شدن و گمراه کردن به خداوند متعال پناه می‌بریم.
 علما و فقها برای جلوگیری از انتشار دعوت و مذهب این گروه متجاوز، با آنان مخالفت، و انحرافشان را آشکار کردند و به شیوه‌های مختلفی امت را از خطر دعوت آنها برحذر کردند.

۱. یکی از این گروه‌ها جریان جهادی در میان اخوان المسلمین است. آنان براساس نوشته‌های سید قطب، جامعه‌ی اسلامی را به دار الکفر و دار الایمان تقسیم کردند.

نوشته‌های سید قطب زمینه‌ی انشعابات مختلفی را در درون اخوان پدید آورد و سلفیه‌ی جهادی با محوریت عنصر جهاد و جرت بیش از همه تحت تاثیر برداشت‌های افراطی از آثار و رهنمودهای سید قطب شکل گرفت؛ مبارزان سلفی با بهره‌گیری از تعالیم سید، سازمان‌هایی چون الجهاد و جماعة المسلمین را شکل دادند. الجهاد با نقش به‌مؤثری در توطئه‌های ترور سادات را اجرا نمود. جماعة المسلمین به رهبری شکری مصطفی بر تکفیر نظام میامین و برخی افراد جامعه پرداخت و به راحتی حکم مشرک و کافر را بر دیگران صادر می‌کرد و به گروه «التکفیر الهمم» نیز معروف گردید. در دوره‌ی جدید سلفیان جهادی (تکفیری) به نوعی خود را از وابستگیان فکری سید قطب ابو الاعلی مودودی می‌شمارند. (پور امینی محمد باقر، سیر بی‌خردی در مکتب سلفی، چاپ اول، قم: انتشارات معارف، ۱۳۹۴، ص ۱۲۳).

سید قطب به عنوان یکی از شارحین تفکر سلفی، جامعه‌ی دوزخ‌زمینه‌ی مخالفت با موضوعات مجرد فلسفی و تاکید بر تعبیر و تفسیر تحت الفظی برداشت‌های اسلامی از شوهی ابن حزم، ابن تیمیه و شاگردان او پیروی می‌کرد. در میان نویسندگان قرن بیستم، ابو الاعلی مودودی تاثیر خاصی بر شکل‌گیری نظریه‌های سید قطب گذاشت. در این موارد سید قطب کوشش می‌کرد خود را «سنت‌گرا» و «پادگرا»ی ابن تیمیه و ابن قیم جوزی، نظریه پردازان عمده‌ی سلفیه را احیا کنند. سید قطب در فرازهایی از کتاب خود می‌نویسد: «اما امروز در جاهلیتی به سر می‌بریم مشابه جاهلیتی که به هنگام ظهور اسلام وجود داشت. بلکه تاریک‌تر از آن. تمامی آنچه در اطراف ماست جاهلی است، تصورات و عقاید مردم، عادات و تقالید آنان، منابع فرهنگشان، هنرها و ادبیاتشان، مقررات و قوانین شان. حتی بسیاری از آنچه که فرهنگ اسلامی، شیخ اسلامی، فلسفه‌ی اسلامی و تفکر اسلامی می‌شماریم جاهلی است. اینها همگی محصول این جاهلیت است... اسلام بیش از دو نوع جامعه نمی‌شناسد. جامعه‌ی جاهلی و جامعه‌ی اسلامی. جامعه‌ی اسلامی جامعه‌ای است که اسلام را در تمام ابعاد عقیده و عبادت، شریعت و نظام سلوک و اخلاق تحقق بخشیده است. جامعه‌ی جاهلی جامعه‌ای است که به اسلام عمل نمی‌کند نه اعتقادات و تصوراتش از اسلام است و نه ارزش‌ها و ضوابطش و نه نظام و قوانینش و نه سلوک و اخلاقش. جامعه اسلامی جامعه‌ای نیست مرکب از افرادی که خود را مسلمان نامیده‌اند. حال آنکه شریعت قانون آنان نیست، هرچند نماز بخوانند و روزه بگیرند و به حج روند». (فرمانیان مهدی، در آمدی بر پراکندگی سلفی‌گری و وهابیت در جهان، چاپ اول، قم: انتشارات مهدی فرمانیان، ۱۳۹۳، ص ۸۷). این چنین برخی از جریان‌های جهادی تحت تاثیر افکار سید قطب، جامعه‌ی اسلامی را به دار کفر و دار ایمان تقسیم کردند و مشکلات فراوانی را برای جامعه‌ی اسلامی بوجود آوردند. مترجمان

غلو و افراط‌گرایی، مهم‌ترین اموری هستند که این گروه‌ها به آن دعوت می‌کنند، بنابراین تبیین و بیان خطر این دو فکر و رویکرد جهت حفظ وحدت امت اسلامی لازم است، هرچند امت اسلامی دارای مذاهب فقهی متعددی است، ولی اسلام شرق و غرب و شمال و جنوب آن را متحد کرده است.

پیامبر خدا صلی الله علیه و سلم می‌فرماید:

«هر کس مانند ما نماز بخواند و به قبله‌ی ما رو نماید و ذبیحه‌ی ما را بخورد، مسلمان است و چنین کسی در پناه خدا و رسولش است. پس به کسی که در پناه خداست نیازی نکنید»^۱.

بنابراین اسلام، موجب اتحاد امت است و جدایی و تفرقه ایجاد نمی‌کند و هر کس وحدت امت اسلامی را از بین ببرد، عهد و پیمان خدا را شکسته و از طاعت و بندگی او خارج شده است. بنابراین بجزر داشتن از خطر وقوع تفرقه و جدایی، یکی از واجبات اسلام، و بر همه‌ی مسلمانان واجب است.

در این کتاب، جنبه‌های مختلف غلو و افراط‌گرایی که وحدت امت اسلامی را تهدید می‌کند و امنیت و سلامت آن را به خطر می‌اندازد، بررسی شده است.

این پژوهش بر مبنای استوار - که جمع رجوع به کتاب خداوند متعال و سنت پیامبر صلی الله تعالی علیه و سلم در همه‌ی امور مسلم‌تان - استوار است. کتاب خدا و سنت پیامبر حکم عادلانه و جداکننده‌ی حق از باطن در همه‌ی اختلافات و نزاع‌های میان مسلمانان هستند.

رهایی امت اسلامی از آفات و خطر اختلاف، نزاع، تفرقه، کینه و رحمت الهی است، که شامل امت اسلامی شده است؛ تا همانگونه که در گذشته، بهترین امت در میان مردم بود، اکنون نیز بهترین امت شود.

خداوند متعال خطاب به پیامبر صلی الله علیه و سلم می‌فرماید: «و نفرستادیم تو را جز آنکه می‌خواستیم به مردم جهان رحمتی ارزانی داریم»^۲.

بنابراین رسالت پیامبر صلی الله علیه و سلم، رسالت رحمت، مهربانی، برادری،

۱. قال رسول الله صلی الله علیه و سلم: «من صلی صلاتنا واستقبل قبلتنا وأکل ذبیحتنا، فذلک المسلم الذی له ذمة الله و ذمة رسوله، فلا تخفروا الله فی ذمته». (صحیح بخاری، ح ۳۹۱).

۲. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾. (انبیاء (۲۱)، آیه ۱۰۰)

پیوستگی و دوستی است. پیامبر خدا صلی الله و سلم می‌فرماید: «خداوند رحمان، کسانی که به مردم رحم می‌کنند؛ مورد رحمت قرار می‌دهد. با زمینیان مهربان باشید تا اهل آسمان با شما مهربانی کنند»^۱.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم فرمودند:

«خلوص در دین دارای سه مرحله است، گفتیم: ای پیامبر این موارد کدامند؟ فرمود: خلوص نیت در عبادت پروردگار، اخلاص در تصدیق نبوت پیامبر، اخلاص در هدایت و ارشاد مردم»^۲.

رسول خدا صلی الله علیه و سلم می‌فرماید: «مؤمنان برای همدیگر مانند اجزای یک ساختمان هستند که باعث تقویت و استحکام یکدیگر می‌شوند. سپس رسول خدا انگشتانش را داخل مردم نمود»^۳.

رسول خدا صلی الله علیه و سلم می‌فرماید: «مؤمنان در شفقت، دوستی و مهربانی به یکدیگر مانند اعضای یکدیگرند که اگر عضوی از آن به درد آید، سایر اعضا بی قرارگشته و تب می‌کنند»^۴.

پیامبر خدا صلی الله علیه و سلم می‌فرمایند:

«مسلمانان با هم برادرند، به ستمگر اهانت و ظلم نمی‌کنند و یکدیگر را تنها نمی‌گذارند، تقوا و پرهیز کاری این جاست، همه مرتبه به سینه اش اشاره می‌کند. تحقیر برادر مسلمان برای شرور شدن دشمن نهایت می‌کند، تجاوز به جان و مال و آبروی مسلمان بر دیگر مسلمانان حرام است»^۵.

۱. قال رسول الله صلی الله علیه و سلم: «الراحمون یرحمهم الرحمن، ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السماء». (سنن أبو داود ۹۴۱۱، ترمذی ۱۹۲۴، ترمذی این حدیث را صحیح و حسن میدانند)
۲. رسول الله صلی الله علیه و سلم: «الدين النصیحة» ثلاثا، قلنا: یا رسول الله لمن؟ قال: «لله ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم». (صحیح مسلم ۵۵/۹۵)
۳. قال رسول الله صلی الله علیه و سلم: «المؤمن للمؤمن کالبنيان، یشدّ بعضه بعضا، ثم شبک بین أصابعه». (صحیح بخاری ۶۰۲۶، صحیح مسلم ۲۵۸۵)
۴. قال رسول الله صلی الله علیه و سلم: «ترى المؤمنین فی تراحمهم وتوادهم وتعاطفهم کمثل الجسد اذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى». (حیح بخاری ۶۰۱۱، صحیح مسلم ۲۵۸۶)
۵. قال رسول الله صلی الله علیه و سلم: «المسلم أخو المسلم، لا یظلمه ولا یخذله ولا یحقره، التقوى هاهنا، ویشير الى صدره ثلاث مرات، بحسب امریء من الشر ان یحقر أخاه المسلم، کل المسلم علی المسلم حرام، دمه وماله وعرضه». (صحیح مسلم، ح ۲۵۶۴)

جایگاه غلات و افراط‌گرایان در پیروی از هدایت استوار و محکم پیامبر صلی الله علیه و سلم کجاست؟ و ادعای مسلمان بودنشان چقدر ارزش دارد؟ که حکم به تکفیر امت اسلامی می‌کنند! اینها در واقع همان خارج شدگان از دین هستند. ابن حبان در صحیحش^۱ با سند حسن از حذیفه آورده است، گفت: پیامبر صلی الله علیه و سلم فرمود:

«از مردی بر شما می‌ترسم که هنگام تلاوت قرآن شوق و اشتیاق دارد ولی مایه‌ی ننگ اسلام است و در دین بدعت ایجاد میکند و از آن خارج شده و به آن پشت می‌کند. و با شمشیر به همسایه اش حمله می‌کند و او را به شرک متهم می‌سازد. گفت: گفتیم: یا رسول الله کدامیک به شرک سزاوارتر است، متهم یا تهمت زنده؟ فرمود: تهمت زنده»^۲.

چه خطری بدر از تکفیر زندگی مسلمانان را تهدید می‌کند، زیرا نتیجه تکفیر، ریختن خون و گرفتن جانهاست. به همین دلیل با این پژوهش سعی کردم، عوامل غلو و افراط‌گرایی و غلو و تروریسم را بررسی کرده تا در دفع فتنه و پایان دادن به آزار و اذیت امت اسلامی، مشارکت داشته باشم. و از خداوند متعال مسألت دارم که این پروان را دعوت صادق و عمل مقبول قرار بدهد و از طریق آن به بندگان مؤمنش نفع برساند، و اجر آن را ذخیره‌ی روز قیامت بکند، روزی که نه مال و نه فرزند سودی نبخشد مگر آنکه با قلب پاک و سالم به سوی پروردگارش بیاید. پروردگارا به تو توکل کردیم، و به سوی تو روی آوردیم و با گشت همه به سوی توست، سپاس مخصوص پروردگار جهانیان است.

دمشق ۱۵ شعبان ۱۴۱۷ هـ ق / نادم العلم الشرعی

خالد بن عبد الرحمن العک

غفرالله له ولوالديه ولجميع المسلمين

۱. صحیح ابن حبان، حدیث شماره‌ی ۸۱.

۲. قال رسول الله صلی الله و علیه و سلم: «أَنْ مَا اتَّخَوْفَ عَلَيْكُمْ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ حَتَّى إِذَا رَنَيْتَ بِهِجْتَهُ عَلَيْهِ وَكَانَ رَدْنَا لِلْإِسْلَامِ، غَيْرَهُ إِلَى مَا شَاءَ اللَّهُ، فَانْسَلِخْ مِنْهُ، وَنَبِذْهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ، وَسَعَى عَلَيَّ جَارَهُ بِالسَّيْفِ، وَرَمَاهُ بِالشَّرْكِ» قال: قلت يا نبي الله! أيهما أولى بالشرك، المرءى أو الرامى؟ قال: «بل الرامى».